

DIOPTRA, SIVE ELENCHVS ALPHABETICVS.

<p>zedoarium. de ocul. 7.382.c Zelotypia, macrores, animiq; alij motus par- tus difficiles cur faciant. Ifag. 98.h Zeno Citieus qualem præceptorē habuerit, cuius sectæ & uitæ institutor fuerit, tunc quem successorem reliquerit. lib. de hist. phil. Sp. 2.e Zeno Eleates contentiosam philosophiā quo- modo adeptus sit. lib. de hist. phil. Sp. 2.g Zeno Herophileus pulsuum Rhythumum pri- mus definiuit. lib. finit. medic. Ifag. 92.g Zenon quod nam medicamentum ægrè alijs communicaret. de med. exp. Sp. 108.b Zenonis eius qui Athenis medicinam exer- cuit, experimenta. de med. exp. Sp. 107.f Zepistania uel myrta. de fac. pa. 7.345.d Zingiber conditum quomodo paretur. 2. de Dynam. Sp. 26.h zingiber quid sit, ubi proueniat: itē eius cōsi- deratio, uires & temperamētum. Sp. 90.d zingiber sufficienter calcācit & exiccācit. lib. de fac. par. med. 7.334.f</p>	<p>zingiberis calida uis. 2. de Dy. Sp. 26.d Ziniar. de secret. Spur. 97.g. 120.b Zinuma quale uitium in alimentis sit. de dis. cont. Spur. 73.h Zirbus ab adipe quæ commoda cōsequatur. de anat. uiuor. Sp. 44.e Zodiacus quis circulus sit eiusq; latitudo, & ad alios circulos habitudo. de histor. phi- los. Sp. 6.c zodiaci duodecim sydera siue astra, quæ pla- netarum aspectus in se moderantur & re- cipiunt sunt duodecim: eorumq; facultates & diuōnes in singulis de quolibet tra- ctatib. explicātur. Aries spur. 12.e, Taurus 13.c, Gemini. 13.d, Cácer 13.g, Leo 14.a, Virgo 14.d, Libra, 14.f, Scorpio 14.h, Sagitarius. 15.b, Capricornus. 15.d, Aqua- rius. 15.f, Pisces. 15.h. zodiaci signorum alterationes. lib. de Sper. Spur. 39.b. c. d zodiaci signorum natura & temperies, itē & situs. lib. de Sper. Sp. 38.h</p>	<p>zodiaci signis quam inclinationem acceptā ferant corpora. de Sper. Sp. 38.g zodiacum, eiusq; obliquitatem quis primò deprehenderit. de hist. Phil. Sp. 6.c Zocho amaro trito lentigines pelluntur. de Medic. fac. par. 7.318.h Zuyweidi ossa. Herod. Ifag. 108.f Zonæ quæ uocentur, quotq; in cælo consti- tuantur. de hist. Phil. Sp. 6.c zonæ quomodo iniiciantur & quem usum præbeant. de fascijs. class. 7.603.a zonarum & circulorum cœlestium nomen- claturæ & numerus. de hist. Phil. Sp. 6.c zonis quas cingamus partes. de fas. class. 7. pag. 604.e Zulapion. de fac. par. med. 7.345.d Zupha hyssopi, uel rosaceum. lib. de fac. pa- rand. med. 7.345.d Zurumbet. lib. de secret. Sp. 101.b Zurungen. de med. ex. Sp. 104.f Zythi potione cur à balneis, nec uino utēdū. de Ren. aff. med. 7.393.c</p>
--	---	---

INDICIS POSTERIORIS OPERVM GALENI FINIS.

Errata inter relegendum animaduersa sic corrigenda.

IN ISAGOGICIS pag. 4. lin. pen. expertiū. 5. a. 6. expertiū. 10. f. 14. forte aliqua. 13. a. pen. sophisticis. 15. c. 3. definitionē.
 45. c. 2. experientia. 67. f. 4. occidentium. 76. h. 13. priusquam. 138. g. 9. à situ 139. penult. humiditatis autem.
 PRIMAE class. errata. pag. 502. e. lin. 5. patentia. 503. a. 13. ratione. 504. g. 9. rationalis. 529. a. 6. idoneū. 530. h. 1. sunt
 maxima. 536. ult. esse æquales. 546. g. 5. frustra. 548. e. 4. earū. 554. a. 6. de bilium diff. 597. d. 6. illis cōuersatio. 598. g. 8.
 non purgatur. (uel in hos). 599. a. 2. qua. 606. g. 7. id quod nutrit. 608. h. 11. uentriculo. 622. f. 7. habenis in. 654. e. 8. sanē.
 655. a. 12. summa. 670. h. 7. sues enim. 672. e. 14. ut nullis.
 SECUNDÆ pag. 20. e. 11. Fluit enim. 34. h. 1. quibus acini. 38. e. 1. pirorum. 51. c. 9. manduntur. c. 10. præcoquantur.
 59. 2. non parum. 59. d. 13. hic piscis. 78. e. 6. in his uerò. ibi. morbi. 84. h. 4. ad partē. 104. g. 7. facies. 107. c. 12. parentum
 meorū. 110. e. 7. paucissimos. 119. a. 9. ego uerò. 124. h. 6. & tēpore. 134. g. 4. de aqua. 136. h. antepen. cōiunctia. 137. a. 3. lien.
 143. b. 7. dele nō. 164. h. 9. pertractatione. 183. a. 12. scilicet. 186. h. 11. multos. 196. h. 2. nec etiā minimis diebus. 5. lōgissimis.
 201. a. 1. habet. 215. c. 6. indoctis. 218. e. 4. sanguineū. 233. pen. presentii. 240. f. 10. in margine. tolerabilior. 254. h. 4. esset.
 260. h. 12. aratores. 265. a. 4. agebāt. 266. e. 11. dele, exprimū. 271. a. 5. sola. 280. g. 8. phrenitis. 283. b. 7. facultate. 288. h.
 11. ipsum. 291. d. antep. illum est.
 TERTIÆ class. pag. 8. f. 1. leuitatem. 6. offendit. 19. c. 2. enim non, &c. 25. c. 6. multa præcedunt. 38. h. 8. dele, quæ hæc uo-
 cabula signent. 14. antep. proritantes. 315. c. 14. se contulit. 317. b. 2. in totū. 361. d. 12. cæli nos. 362. e. 13. altero. 377. b. pen. lo-
 cus conferendus est. 378. f. 2. uerò nocet. 382. g. 11. imperitis patent.
 QVARTÆ class. pag. 18. lin. 2. pro adenes, ad renes. 26. l. 14. deijciuntur. l. 15. uerò. 30. l. 33. quib. 31. l. 3. eā. 32. l. 12.
 mentoria. l. 32. patriæ. 67. l. 58. potest. 76. l. 47. transmissionem. 79. l. 11. uidebitis. 110. l. 36. placēt. 145. l. 50. inuestigatio.
 inuenit. 4. 286. l. 38. iudicio. 187. l. 6. sine. 291. l. 58. signum. 401. l. 30. per sese. l. 60. non. 442. l. 46. humanus.
 QVINTÆ class. pag. 7. lin. 9. pro renibus, rebus. 133. l. 21. principes. 150. l. 51. misceri. 210. l. 29. concoqui. Cetera si forte
 quæ occurrant, lector facillè animaduertet.

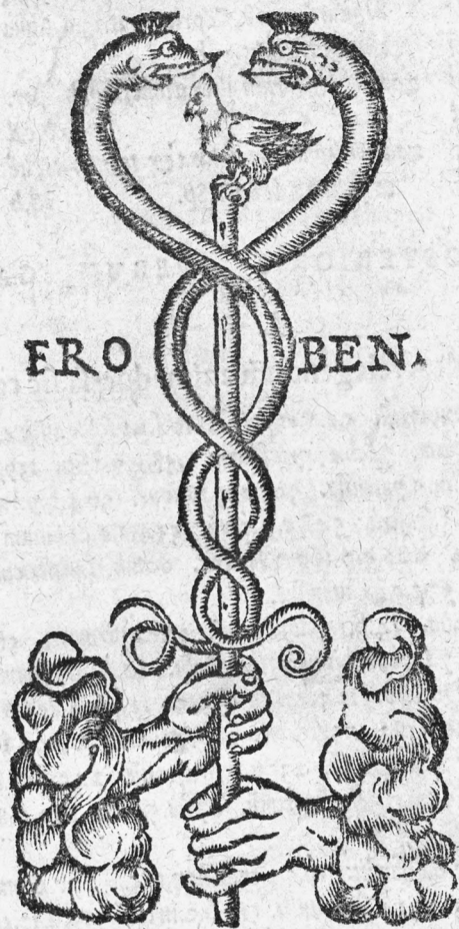
Series chartarum Indicis prioris.

a b c d e f g h i k l. Omnes terniones præter k duernionem.

Series chartarum Indicis posterioris.

aa bb cc dd ee ff gg hh. Omnes terniones præter hh quaternionem.

BASILEAE IN OFFICINA FROBENIANA PER HIERO-
 NYMV M FROBENIVM, ET NICOLAVM EPI-
 SCOPIVM. ANNO M. D. LXII.

GALENI EXTRA ORDINEM CLASSIVM LIBRI

IN QVIBVS BREVES RERV M DETERMINATIO-
nes traduntur, quarum perceptio, superiorum li-
brorum lectiōnem requirit.

Librorum series proximo folio habetur.

ἡ ἀφοριστικὴ.

B A S I L E A E

LIBRI EXTRA ORDINEM
Classium.

- GALENI** Commentarij in Aphorismos Hippocratis, Nicolao Leonicensi Vincentino interprete, ex plurium antiquorum codicum collatione à Jul. Martiano Rota & Augustino Gadaldino Mutinensi recogniti. 3
- Aduersus Lycum**, quòd nihil in eo Aphorismo Hippocrates peccarit, cuius initium est, **Qui crescunt plurimū habent caloris innati**, liber, Iulio Alexandrino medico Tridentino interprete. 119
- Contra ea quæ à Iuliano in Hippocratis Aphorismos dicta sunt** liber, Iulio Alexandrino interprete. 128
- Linguarum**, hoc est obsoletarum uocum Hippocratis, explanatio, Mario Nizolio Brixellensi interprete. 138

GALENI IN APHORIS- MOS HIPPOCRATIS COMMEN- TARII SEPTEM,

QVOS A NICOLAO LEONICENO TRANSLATOS

Iul. Martianus Rota & Augustinus Gadaldinus è complu-
ribus Græcis codicibus illustrauerunt.

COMMENTARIVS PRIMVS.

ITA breuis, ars longa, occasio præceps, experimentum periculosum, iudicium difficile. Nec solum seipsum præstare oportet opportuna facientem, sed & ægrum, & assidentes, & exteriora.

Hanc orationem, siue unus sit aphorismus, siue plures, esse proœmium totius operis, pro confesso habetur apud omnes ferè eius expositores. Quid uero sibi Hippocrates uolens, tali utendū proœmio censuerit: non parum sententiæ ambigunt. Forte uero id ipsum inuenimus, si singulas orationis partes prius diligenter considerauerimus. Quòd quidem igitur uitam dixerit breuem artis comparatione, omnibus ferè libri expositoribus est manifestum. Artem uero ipsam hac ratione arbitror longam existimare, quoniam omnium ferè

operationum particularium occasionem habeat momentaneam, & ob id difficulter comprehensibilem: ut nemo eam possit agnoscere, nisi qui diu in hac fuerit exercitatus. Ac, cum duo sint instrumenta ad artes inueniendas necessaria, experimentum, & ex ratione iudicium: illud quidem periculosum est, hoc autem haudquaquam facile existit, immo, siquid aliud, maximam habet difficultatem. Est igitur occasio præceps ob materiæ, circa quam uersatur ars, fluxibilitatem. Corpus siquidem nostrum ualde mutationibus obnoxium est: neq; à causis externis tantum, sed ab internis etiam facile alteratur. Experimentum uero periculosum est, propter materiæ dignitatem, non propter transmutationis facilitatem. hæc enim in momentanea occasione continetur. Iudicium uero siquis (ut ego assero) pro ratione accipiat, liquet ipsam esse difficillimam, cum ad hoc usque æui ambigua permanserit: Si uero (ut nonnulli, qui se ab experientia empiricos nominant, opinantur) per iudicium intelligat eorum, quæ experientia eueniunt, dñjudicationem: sic quoq; non est obscura eius rectitudinis difficultas. Sed auctorem libri esse dogmaticū, in tota ostenditur commetatione. Prima itaq; proœmij particula ad hunc usq; locum terminatur. Secundam autem scribit non ut pronuncians, sed ut consulens: Nec solum seipsum præstare oportet opportuna facientem, sed & ægrum, & assidentes, & exteriora. Quorum uerborum uis talis existit: Si debes exquirere, & examinare ueritatem eorum, quæ in hoc libro scribuntur, non modo teipsum medicum oportet omnia quæ conuenit, agere: sed & ægrum, & ministros atq; insuper exteriora omnia in nullo delinquere. Prima itaque pars orationis hoc unum caput complectitur: Vita breuis, ars longa. Nam reliqua, quæ sequuntur, artem esse longam demonstrant. Post hanc secunda pars quoddam ueluti consilium siue pactum affert illis, qui librum lecturi sunt, ac dñjudicaturi. Sed quidnam sibi uult statim principio hoc scribens, breuem esse uitam, si ad artis magnitudinem conferatur? Nam hoc ipsum indagare, ab initio proposueramus. Sunt itaq; nonnulli, qui uolunt id egisse Hippocratem, exhortandi homines gratia ad artem gnauiter exercendam: Nonnulli contra, dehortandi causa: Quidam ad hunc finem, ut experiretur atq; discerneret eos, qui gnauiter, et eos, qui seculus, artem essent exercitaturi: Alij uolunt ipsum causam attulisse, ob quam oportuit scribere commetationes: Alij adijciunt, aphoristicas: Quidam hoc sermone putant ipsum causas assignasse, propter quas hæc ars sit coniecturalis: Alij, ex quot causis contingat medicos suo fine frustrari. Hi igitur, ut à postremis primum incipiam, mihi omnino uidentur nihil consonum dicere. Quam

Extra ord.

2 2 enim

4
enim præ se ferret sapientiã, aut quid Hippocratis sententia dignum, statim circa initia operis, docere, uel quod ars quædam coniecturalis sit medicina, uel quod eius frustramur sine, siue hoc fiat ex nobis ipsis, siue ex magnitudine artis. Sed & uerba illa, Nec solum oportet præstare seipsum oportuna facientem, sed & ægrum, & assidentes, & exteriora, contrariũ omnino indicant. Hæc enim omnia illi magis scribere conuenit, qui profiteatur omnia, quæ in libro continentur, esse uera, quæ qui fateatur ob multas causas non sortiri finem. Neque enim dixisset, Oportet autem: sed post illa uerba: Vita breuis, ars longa, occasio præceps, experimentũ periculosum, iudicium difficile, hæc alia subiunxisset, Et medicus ipse etiam delinquit, & ægri, & eorum ministri. Sed neque illi, qui aiunt uoluisse ipsum auertere lectores à studio medicine, cum dicat uitam esse breuem, artem uero longã, uidentur mihi conuenientia dicere. Nam extrema foret dementia, simul scribere cõmentationes, quæ posteritati utile quidpiam tradant, simul ab initio statim non solum à legendo uel discendo ea, quæ scripseris, dehortari, sed etiam ab arte uniuersa, cuius doctrinam profitearis, ab alienare. Qui uero aiunt uoluisse ipsum homines ad artem impensiori studio capeffendam excitare (neque enim aliter posse totam tempore breui, cum sit longa, perdisci) ij et si aliquid ueri dicunt, non tamen mihi uidentur uel uiri sententia dignum, uel ijs, quæ hoc in libro scribuntur, congruens satis proœmium ostendere: Sicuti neque quicumque arbitrantur hoc genus sermonis fuisse ab Hippocrate usurpatum tentandi gratia illos, qui ad artem accedunt. Verum enim est, quod etiam à Platone dicitur, hac maxime uia periculum fieri de illorũ animo, qui quamuis artem sunt percepturi, si magnam atque difficilem esse illis eam doctrinam ostendamus. Atqui hoc neque per librum aliquẽ, sed per mutuos sermones agitur, neque mihi congruens uidetur presenti cõmentationi: siquidem proœmium oportet ijs, quæ sunt in libro scribenda, esse accommodatum. Nisi forte quis sentiat, omnium librorum primos legendos esse Aphorismos, atque ideo Hippocratem in proœmio cõmentationis cõmunem fecisse uniuersæ arti sermonem: uolentem per hunc ostendere, non posse unumquemque suo arbitrio artem discere medicinalem, longa cum sit, sed illos tantum, quibus suppetat tempus ad discendum, & natura sint ad hoc aptiores. Quod si probabile prorsus appareat hanc totius artis communẽ esse præfationem: neque illi sunt reprehendendi, qui aiunt Hippocratem causam assignasse, ob quam cõmentationes scribere oporteat. Fecit autem & in libro, qui *πρὸ τῶν κατ' ἰατρῶν*, id est de ijs, quæ in officina medici fiunt, inscribitur, omnium lectionum commune proœmium, quemadmodum in eiusdem libri expositione fuit à nobis ostensum. Illorum itaque sententia, qui uel doctrinæ modi, uel certe commutationum utilitatis causam uolunt in proœmio assignari, mihi præferenda uidetur. Nam & forma doctrinæ aphoristica, quæ omnes rei proprietates breuissimis uerbis circumscribit, est illis utilissima, qui uolunt breui tempore longã artem docere: Et cõscribere cõmentationes ob id, quod uita sit breuis, si ad artis magnitudinem conferatur, summam habet præ omnibus alijs rationem. Nemo enim nostrum satis esse potest ad artem simul & cõstituendam & absoluendã: sed satis superque uideri debet, si, quæ multorum annorum spatio priores inuenerint, posterius accipientes, atque his addentes aliquid, illam aliquando compleant atque perficiant. Vel enim propter istorum alterum, uel propter utrumque, mihi uidetur tali esse usus proœmio, ac si ita scripsisset: Quoniam artis magnitudo uitam excedit hominis, adeo ut ab homine quantumuis diligentia ac laborioso non possit & inchoari, & ad finem usque perducii: propterea operæ precium est, quæ quisque cognouit, ea mandare literis, & tradere posteritati cõmentationes, quæ rerum docendarum naturam omnẽ diligenter, breuiter, & dilucide interpretentur. Quod uero ars longa sit, uerba hæc, quæ subsequuntur, ostendunt: Occasio præceps, experimentum uero periculosum, iudicium difficile. Quasi ita dixerit: Vita breuis, ars longa: quoniam & occasio præceps, & experimentũ periculosum, & iudicium difficile. Propter hoc enim & ars longa, quoniam occasio agendorum in ipsa est maxime præceps, hoc est angustissima & breuissimi temporis. Præterea, cum sint duo instrumenta, per quæ remedia inueniuntur, ratio, & experientia: hæc quidẽ est periculosa, ratio uero difficilis, hoc est non facilis cognitu. Vera autem esse, quæ dicuntur, non est difficile paucis ostendere. Occasio enim præceps est propter artis materiam: dico autem corpus, quod continue fluit, & momento temporis transmutatur. Experimentum autem periculosum est & ipsum, materiæ ratione. Neque enim lateres, lutum, ligna, lapides, tegule, coria, artis medicinalis, ut aliarũ, materia sunt: in quibus experiri & exercitari multis modis impune licet illi, qui se circa materiam exercent, & artis theoremata meditetur: id quod in lignis carpentarij, in corijs coriarij faciunt. Ligna siquidem & corium male tractantem corrumpere, nullum periculum est: at in corpore humano illa experiri, quæ non sunt experientia comprobata, non est citra periculum, cum mala experientia ad totius animalis interitum terminetur. Iam uero & iudicium (sit autem ratio ipsa iudicium, quoniam per eam, quæ sunt faciendã, iudicantur) difficile est, nec inuentu facile. de uero autem iudicio loquor: atque hoc sectarum multitudo in arte medicinali ostendunt. Neque enim, si ueritas esset inuentu facilis, tot ac tanti uiri, qui illã perquisierunt, unquam in tam repugnantes sententias deuenissent. Empiricis uero non uidetur ratio dici iudiciũ, sed, quæ per experientiam inuenta fuere, auxiliorũ dijudicatio. Nam, ut uerũ fateamur, & hæc difficilis est, nec exploratu facilis, quando multis remedijs ægotanti adhibitis, aliquod unum illorũ in causa fuisse dijudicat, ut æger

Aeger uel melius se habeat, uel deterius: quē si forte contigerit bene dormiſſe, deinde unctū fuiſſe, poſtea emplaſtrū adhibuiſſe, deinde clyſterē, uel ſpontaneā uentris deiectionem habuiſſe, deinde tales cibos aſſumpſiſſe, & poſt hæc omnia ſenſiſſe iuuamentū uel detrimentū: non facile dictū eſt, quidnam eorū, quæ circa ipſum facta ſunt, aut iuuerit, aut nocuerit. His igitur ex cauſis omnib. iudiciū eſt difficile. Sed iam ſermonē totum uno capite colligamus. Ars quidē eſt longa, ſi eam uenius hominis uita metiamur. Expedit autē relinquere poſteris cōmentationes, præſertim cōpendioſas, atq; aphoriſticas. Nam talis doctrinæ modus, & ad primā diſciplinā, & ad illa, quæ quis didicit, retinēda, quæq; oblitus poſtea fuerit, in memoriā reuocanda, utiliſſimus eſt. Conſonant autē his & uerba ſequētia. Nam, tanq; proœmiū fecerit & ipſi cōmentario, & his quæ in eo ſcribenda fuerunt, cōuenienter ſubintulit: Nec ſolū oportet præſtare ſeipſum opportuna facientē, ſed & ægrum, & aſſidētes, & exteriora. Siquis (inquit) aliquando diſiudicaturus eſt, quæ in hoc libro ſcribuntur, quantū habeant ueritatis: non ſolū ſeipſum præſtare debet opportuna facientē, & nihil, quod ægro poſſit conducere, prætermittentē: ſed & ipſe æger parere medico debet, & in nullo p. prię indulgere uoluptati: miniſtri etiā idonei aſſideant, oportet: & exteriora omnia adſint appa-
B Exteriora autē ſunt habitationes idoneæ, uel turbarū plenæ, uel turba uacantes, præterea quæ nunciantur & aguntur, quæq; iram, aut triftitiam, aut aliquem alium affectum ægrotanti inſligunt, ad hæc illa, quæ noctu ſomnum abrumpunt, quæ propē infinita ſunt. Si igitur (inquit) hæc omnia bene & recte ſe habuerint: nihil eorum, quæ in hoc libro ſcribuntur, falſum eſſe inuenietur.

² In perturbationibus uentris, & uomitibus ſpontinis, ſi talia purgentur, qualia purgari oportet: confert, & leuiter ferunt: ſi minus, contra. Sic & uaforum inanitio ſi talis fiat, qualis fieri debet: confert, & bene tolerat: ſi minus, contra. Inſpicere itaq; oportet & regionem, & tempus, & ætatem, & morbos, in quibus conueniat, aut non.

Non de quātitate eorum, quæ euacuantur, ſermo ipſi eſt (ut nōnulli ſunt arbitrati) ſed de qualitate tantū, ut manifeſtāt duo uerba, qualia, & qualis. Nam in ijs, quæ ſpōte fiunt, euacuationibus, ita dixit: Si qualia oportet purgari, purgent: confert, & leuiter ferunt: In alijs uero, quæ à medico: Si qualis fieri debet, ita fiat. Atqui potuiſſet dicere, Si, quantū purgari oportet, purget. & ruruſ, Si tanta fiat, quanta debet fieri. Hoc idē oſtenditur & ex uerbo purgari. Neq; enim ſimpliciter dixit, Si, qualia oportet euacuari: ſed, Si, qualia oportet purgari. Eſt autē purgatio, humorum, qui ſua qualitate moleſtāt, euacuatio. In his itaq; multi delinquūt expoſitores, qui neq; uerba, neq; mentē hominis recte percipiunt. Adhuc autē magis peccant, cum nomen κενεαγγελου. i. uaforum inanitionem alijs pro inedia accipiunt, alijs pro uenę ſectione. Hippocrates ſiquidē omnem euacuationem ſolet ab euentu nominare uaforum inanitionem: qm̄ in omnibus euacuationibus contingit uafa inaniri. Sermo quippe nunc ipſi eſt de qualitate eorū, quæ euacuantur. Sicuti autē ſemper adhortatur, ut, quæ recte à natura fiunt, medicus imitetur: ſic & nūc idem agit, à ſpontinis euacuationibus ſuā exorſus orationē: in quibus ſi, qualia oportet purgari, purgentur, (hoc eſt ea, quæ corpus infeſtant) cōfert, & leuiter ferūt. Quod ſi aliorū fiat euacuatio, & non eorū, quæ corpora noſtra moleſtant, contrarium euenit: neq; enim confert, & grauiter ferūt ægrotantes. Eodem pariter modo, ſi medicus moliatuſ aliquam facere euacuationē, eorum eſto, quæ corpora noſtra moleſtāt: quemadmodū & in alijs locis humorem noxiū præcipit euacuari, neq; alterum illi in euacuatione præferri. Si igitur pituita ſuperabundet, hanc omnino oportet euacuari: flaua autē bile uel atra infeſtante, abſtinendū eſt à pituita, & bilem infeſtantē euacuandum. Sic & ſi ſanguis in corpore modū exceſſerit, ſanguinem euacuari oportet: itidem & ſeroſam eius partem, ſi hæc fuerit ſuperabundans. Humore autē ſuperabundantē ex colore debemus coniectari, niſi aliqui forte in profundum reſerint. Color. n. ſimilis efflorefcit humoribus, ſi non retro gurgitauerint. In ijs ergo præcipue, qui retroceſſerunt, & non ſunt æqua portione per totum corpus diſfuſi, oportet inſpicere tempus anni, & regionē, & ætatem, & morbos, in quibus cōueniat, aut non: hoc eſt in quibus conueniat, aut nō, talis uel talis humoris facere euacuationē. Habet. n. & unusquiſq; humor in corpore ſuperexcedens indicia propria, de quibus deinceps plenius dicemus. Perfectæ tamen gratia cognitionis, inſpicere oportet tempus anni, quod præſens eſt, & regionē, in qua degunt ægrotantes, & eorum ætatem, & ſpeciē ægritudinis. Sint enim, ſi ita contigerit, flauæ bilis in corpore abundantis indicia: ſimul cum ipſis inſpiciendū erit, ſi tempus æſtiuū, ſi regio calida, ſi æger in ætatis uigore conſiſtit. Eodem modo & in pituita conſiderandū eſt, ſi adſit hyems, ſi regio frigida, ſi homo ſenex. Et præter hæc omnia, ipſam morbi ſpeciē inſpicere oportet: ueluti quod tertiana (ſi ita contigerit) fit à flaua bile modū excedente, quartana ab atra, quotidiana à pituita, cancer ab atra bile, eryſipelas à flaua, atq; ſingulæ aliæ morborum ſpecies. Si enim hæc omnia diſtinxerimus, firmiter atq; ſtabiliter ad noxiū humoris euacuationē perueniemus. Illi igitur expoſitores præ alijs (ueluti abſurda dicentes) ſunt repudiandi, qui putant ipſum de ſola inedia, quæ adhibetur in febribus, ſermonem habere. neq; n. ipſe febres nominauit, ſermoq; fit de omnibus in uniuerſum, quæ ſunt præter naturam: intentiones nos docens, ad quas reſpicientes nos oportet inuenire non quantitatē, ſed qualitatem euacuationis. Nā de quātitate, ſequens diſſerit Aphoriſmus. Quo autem morbi tempore aggredi

oporteat euacuationem, & quo modo ipsa sit facienda, in alijs deinceps dicit Aphorismis. quare E neq; nūc mihi de his dicere est necessariū. Sic enim nostra doctrina non foret sapientior, & commentationes ad immodicam minimeq; necessariam prolixitatem peruenirent.

- 3 *Habitus exercitatorū, qui ad summum bonitatis attingunt, periculosi, si in extremo constiterint. Neq; enim possunt in eodem permanere, neq; quiescere. Cum uero non quiescant, neq; possunt proficere in melius: Reliquum est igitur, ut decidant in deterius. His de causis, bonum habitum statim soluere expedit, ut corpus rursus nutriri incipiat. Neq; compressiones, ad extremum ducendae: (periculosum enim) sed qualis natura fuerit eius, qui debet perferre, ad hoc ducere conuenit. Sic & euacuationes, quae ad extremū deducunt, periculosae. Et rursus refectioes, cum extremae fuerint, periculosae.*

Illum qui antecedit, sermonem esse de eorum, quae euacuant, qualitate, docuimus. In hoc autē & sequentibus uult de quantitate docere: & ab immoderata repletione atq; euacuatione initium sumit in hoc quoq; Aphorismo proposito, sicuti in alio praecedente, quoddam exemplum supponens, & ad ipsum, ut consuevit, suum sermonē dirigens. Exemplum autē ipsi est, exercitatorum bonus habitus. Vocat autē bonum habitū exercitatorū, illorum, quibus hoc est totius uitae institutū, assidue operam dare exercitationibus, ut alios deiciat, qui mos est athletarū. Qui em̄ simpliciter bonus habitus nominatur, quē plurimī agricolae habent, in fodienda terra, metendis segetibus, & alijs ruralibus laboribus occupati, ad immodicam repletionē non attingit. Athletarū autē bonus habitus non paruam culpā habet, studere magnitudinē molis corpori adijcere, & (ut liquere potest) humorū multitudinē: Hi. n. apparatus sunt toti corpori nutriendo, qui si ipsi praesto nō adsint, fieri non potest, ut corpora ad molem immodicā perducantur. Quare necessariū est huiusmodi dispositionem esse periculosam. Cum. n. uasa cibus ac potibus fuerint supra modum repleta, periculum est, ne aut ipsa dirūpantur, aut calor natiuus suffocet̄ extinguat̄ur: sicuti etiam subita morte interierunt athlete quidam, cum ad summā repletionem uenissent. Qui autē ad naturā opera utilis est bonus corporis habitus, nulli tali periculo obnoxius est, quia nunquā ad extremam peruenit repletionem: quare neq; ipsum soluere oportet sicuti habitū athletarum, cum ad extremum peruenit. Hunc. n. soluere oportet, haudquaquam morantes, sed anticipantes solutione periculum. Causam uero, ob quam soluere ipsum oporteat, talē ipse subiecit dicens: Neq; .n. possunt in eodem permanere, neq; quiescere. Nam, cum semper natura coctionem, distributionē, sanguinis generationē, adiectionem, agglutinationē, atq; assimilationē operetur: quādo nihil adijci solidis corporis partibus potest, neq; uenae amplius habent conceptaculū, in quod alimentū distributū recipiat, tūc necessario periculū imminet, ne aut uas aliquod dirumpat̄, aut subita mors obueniat. Ut igitur corpus rursus habeat locū, quo nutriatur, bonū habitū oportet sine mora soluere. Eius autē solutio est euacuatio, ut liquet. Et hāc quoq; oportet nō ultra modū facere: cū sit immodica euacuatio nō minus immoderata repletionē periculosa. Intentio autē quātitatis euacuationis, nō solum humorē superabundantē respicit, sed & naturā, hoc est uires hominis, qui debet euacuari. Alij em̄ alijs magis minusue perferūt euacuationes. Hāc itaq; ab ipso de bono habitu athletarū dicta fuere, quae quidem ipsa per seipsa possunt conducere ijs, qui tale uitae institutum elegerunt: medicis autē sunt ueluti exemplū sermonis postea subiūgendū. Inquit em̄: Sic & euacuationes, quae ad extremū deducūt, periculosae. Et rursus, refectioes, cū extremae fuerint, periculosae. Tale quid in toto hoc sermone indicare uolens, q̄ nimirū neq; euacuare, neq; replere supra modū oporteat: cuius rei documento esse potest bonus habitus athletarū, qui alioqui inculpabilis existens (nam & bonis abundant humoribus, & uires robustas athletae habent) hoc solum malum maximū continet, q̄ ad extremā uenit repletionē: quapropter statim eum soluere oportet. Et sicuti rursus, qui sunt tali habitu praediti, non sunt ad extremā euacuationē perducendi: sic, & qui alia quauis egēt euacuatione, nō sunt supra modū euacuandi. Nam ut in uniuersum dicamus, in omni euacuatione uires aegroti oportet attendere: & donec tolerant, nec laborāt, tentandū est humorem exuperantem educere. cum uero dissoluuntur uires, etiā si restent aliqua superfluitates: cauere oportet earum euacuationē. Quod autē ait, Et rursus refectioes, cum extremae fuerint, periculosae: si quis debeat sermonem hunc ad exemplū referre, ne sit decurtatus, de ultima dictus repletionē uidebitur, quam iubet cauere, & non usque adeo reficere corpora, ut ad extremā ueniant repletionē. Si uero sermonis figurā attēderis, ut nonnulli expositores fecere: de eadem re bis ipsum dicere, sed aliter atq; atq; aliter, cogitabis. Cum igitur ita dixerit, Sic & euacuationes, quae ad extremū perducunt, periculosae: p̄ hoc ipsum solū putabis praecipue, fugiendas esse immodicas euacuationes, qm̄ sint admodū periculosae. Cum uero postea subiungens dixerit, Et rursus refectioes, cum extremae fuerint, periculosae: ob hoc uetare immodicas euacuationes, quoniā & refectioes, post ipsas facte, haudquaquam securae existunt, cū sit natura iam facta imbecillis, & neq; iam possit sufficienter coquere, neq; distribuere alimentū, neq; assimilare. Verū, si quis ita sermonē acceperit: altera doctrina pars de extrema repletionē, manifeste relinquet̄, & frustra exemplū de bono exercitatorū habitu erit allatum. Quid, q̄ hoc ipsum uerbum, rursus, in tota adiectum oratione, sententiā, quam diximus, uidetur manifestare, cum ita dicat: Et rursus refectioes, cum extremae fuerint, periculosae. Ut enim, qui de altera re sermonem faciat, ita uerbum, rursus, apposuit.